

УДК 336.2

І.М. Скитецька
*магістрант II курсу «Фінанси і кредит»,
Університет економіки та права «КРОК»*

Оподаткування прибутку підприємств: аналіз застосування в Україні

У статті проаналізовано сучасний стан оподаткування прибутку підприємств на підставі Податкового кодексу. Досліджено динаміку ставки податку на прибуток підприємств за останні п'ять років. Запропоновано вдосконалення податку на прибуток підприємств в Україні з урахуванням європейських ініціатив.

Ключові слова: прибуток, податок, оподаткування прибутку, підприємство, європейські стандарти оподаткування.

И.Н. Скитецкая
*магистрант II курса «Финансы и кредит»,
Университет экономики и права «КРОК»*

Налогообложение прибыли предприятий: анализ применения в Украине

В статье проанализировано современное состояние налогообложения прибыли предприятий на основании Налогового кодекса. Исследована динамика ставки налога на прибыль предприятий за последние пять лет. Предложено совершенствование налога на прибыль предприятий в Украине с учетом европейских инициатив.

Ключевые слова: прибыль, налог, налогообложение прибыли, предприятие, европейские стандарты налогообложения.

I.M. Skitetska
*Master Degree Student of the II year «Finance and Credit»,
«KROK» University*

Taxation of profit of enterprises: analysis of application in Ukraine

The article analyses the modern state of the taxation of enterprise profit on the basis of the Tax code. The dynamics of the tax rate on profits of enterprises over the past five years was investigated. The improvement of the tax on profit of enterprises in Ukraine taking into account European initiatives was proposed.

Key words: profit, tax, taxation of profits, the enterprise, the European standards of taxation.

Постановка проблеми

Однією з основних передумов забезпечення стабільності економіки на сучасному етапі розвитку України є ефективне функціонування податкової системи. Нині система реалізації податкової політики зосереджує в собі інтереси різних соціальних груп. В умовах ринкових відносин центр економічної діяльності переміщується до основної ланки всієї економіки – підприємства. У країнах із розвиненою економікою найбільшу питому вагу у складі податкових надходжень до

державного бюджету складає податок на прибуток підприємств. Питання збільшення дохідної частини бюджету від надходжень податків на прибуток підприємств зі збереженням принципу стимулювання підприємництва є досить актуальним.

Так, у структурі загальних надходжень державного бюджету частка податку на прибуток підприємств за 2015 рік займає друге місце і становить 17,5% (після ПДВ – 41,7%), що свідчить про важливе значення ППП.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Серед найбільш суттєвих розробок, що стосуються системи оподаткування прибутку підприємств, потрібно назвати праці таких авторів, як: П. М. Боровик [1], В. І. Грушко [9, 10], К. О. Копчинська [3], О. В. Мелень [4], І. І. Огороднікова [2], Н. В. Ульянова [7] та ін.

Невирішена раніше частина загальної проблеми

На сьогодні, дослідження сучасного механізму оподаткування саме з урахуванням європейських ініціатив викликає багато запитань. Отже, існує потреба в проведенні подальшого дослідження саме у цій сфері.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження особливостей оподаткування прибутку підприємств України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Економіка України функціонує у тісному взаємозв'язку з глобальним середовищем, а тому має реагувати на всі виклики та проблеми, що виникають у міжнародному просторі. Своєчасне та добровільне приєднання до прогресивних світових ініціатив має вирішальний вплив на активний розвиток країни та її зовнішній імідж. Це цілком справедливо, і по відношенню до національної податкової системи, без адаптації якої відповідно до якісних стандартів роботи, реалізованих у економічно розвинених країнах, поступальний розвиток України не є можливим.

У цьому контексті позитивним аспектом є факт, що саме при оподаткуванні прибутку підприємств в Україні були досягнуті найбільш важливі результати.

За період незалежності країни, вітчизняна методологія визначення розміру належного до сплати податку на прибуток підприємств для його платників, зазнала чимало змін. Саме через це революційним результатом у підсумку стало її наближення до континентальної (європейської) моделі взаємодії податкового та бухгалтерського обліків, що в адаптованому вигляді застосовується країнами членами європейського простору. Це є логічним, враховуючи обраний стратегічний вектор розвитку України, однак цілком свідомим та виваженим рішенням законодавця.

З 1 січня 2016 року запрацювали зміни з податку на прибуток, внесені Законом України від 24.12.2015 р. № 909-VIII.

Серед основних нововведень, зокрема, такі:

1. Квартальний звітний період наростаючим підсумком. Виняток – річний звітний період для новостворених, сільгоспвиробників і платників, що мають бухгалтерський дохід за попередній рік не більш ніж 20 млн грн.
2. Скасовано щомісячні авансові внески із 2016 року.
3. Збережено авансові внески при виплаті дивідендів.
4. Збережено ставку податку на прибуток на рівні 18%.

Варто нагадати, що згідно з українським законодавством, юридична особа,

яка є резидентом, сплачує податки з всього отриманого чи нарахованого доходу незалежно від джерел таких доходів за звітний період, залежно від типу доходів. Підприємства-нерезиденти сплачують податки з доходів, отриманих від здійснення торгової чи комерційної діяльності в Україні, а також з інших доходів, отриманих ними з джерел в Україні від провадження некомерційної діяльності. Філії та постійні представництва іноземних підприємств вважаються нерезидентами в Україні й розглядаються як окремі юридичні особи в цілях оподаткування [4].

Порівнюючи український підхід і міжнародний досвід, можна стверджувати, що Україна використовує майже ті самі підходи, що й провідні країни з усіх регіонів світу. Однак, ми пропонуємо окремо прописати питання оподаткування нерезидентів при отриманні доходів від приросту капіталу, які стали результатом продажу майна та активів нерезидента на території України, що надасть змогу збільшити базу оподаткування.

Кажучи про ставки податку на прибуток, слід зазначити, що на сьогодні у Німеччині, Канаді та Бразилії ставка податку на прибуток формально становить 15%, тимчасом як ефективні ставки в середньому вдвічі більші. Японія, Південна Зеландія і Південна Африка найбільш чесно підходять до цього питання та мають задекларовані ставки, наближені до ставок реального податкового навантаження.

Стосовно ставки податку, то останнім часом чітко спостерігається тенденція до зниження базової ставки. Так, на початку 2000-х років, у ЄС середній розмір податку на прибуток становив у середньому 30-40%. А вже наприкінці 2000-х років зменшився до 25%. Динаміку зменшення ставки податку на прибуток підприємств можна розглянути на рис.

Так, ми можемо спостерігати, що тенденція до зниження зупинилась на 2016 році.

Податок на прибуток підприємств сплачують суб'єкти господарювання – юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами. Об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження

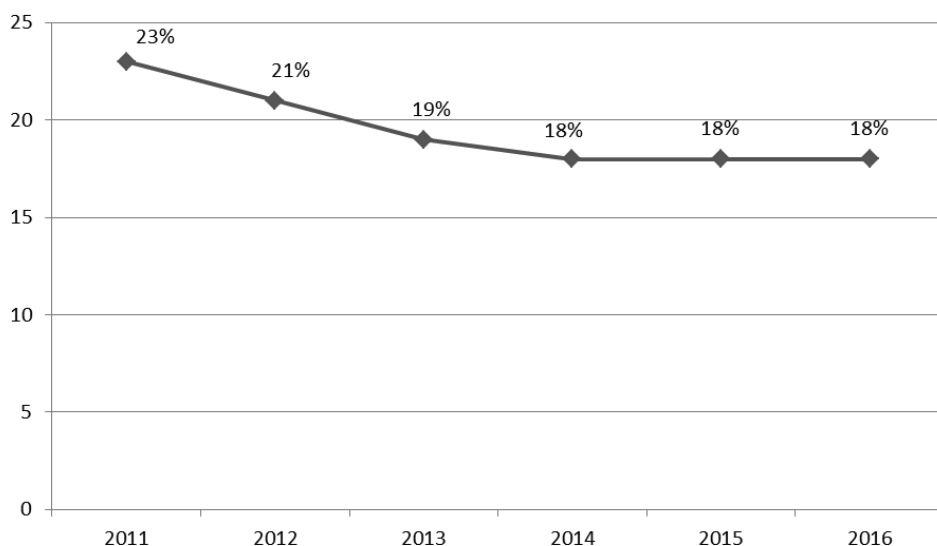

Рис. Динаміка ставки податку на прибуток підприємств протягом 2011-2016 рр.

Джерело: [8].

з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг й суму інших витрат звітного податкового періоду [1, 11].

Нині в Україні вектор податкового реформування спрямований на перехід від безпосередньо фіскальної до стимулюючої виробництво та ділову активність системи оподаткування підприємств. Складність даного процесу посилюється передусім тим, що реформування відбувається в умовах економічної кризи, що породжує дефіцит фінансових ресурсів, різке падіння інвестиційної активності, значний відсоток збиткових підприємств та високу соціальну напругу, пов'язану зі значним падінням рівня доходів й платоспроможності населення.

Податок на прибуток є найбільш складним і неоднозначним із всіх прямих податків, оскільки спрямований на вилучення частини чистого доходу суб'єктів господарювання. Існування прямо пропорційної залежності між розміром прибутку і сумами податку знижує мотивацію виробників щодо об'єктивності визначення бази оподаткування, викликає процеси ухилень від сплати, а також використання податкових «лазівок» при визначенні податкового зобов'язання

При наявній системі оподаткування показник прибутку викривлено, оскільки саме система змушує платників податків шукати шляхи мінімізації прибутку для оподаткування. Це, в свою чергу, призводить до приховування прибутку не лише від оподаткування, а й від акціонерів (власників), і не відображає реальний фінансовий стан підприємств для інвесторів, перешкоджаючи процесу капіталізації ринку.

Характеризуючи європейську традицію, підхід стосовно оподаткування прибутку корпорацій, слід відзначити найперше, що в рамках континентальної або європейської концепції (Німеччина, Франція, Швеція, Бельгія, Іспанія, Італія, Швейцарія тощо) податковий облік як самостійний вид обліку практично відсутній. За основу береться облікова система, яка найбільш повно, універсально та достовірно задовольняє вимоги основних користувачів фінансової інформації, – система бухгалтерського обліку. І вже на її основі визначається об'єкт оподаткування податком на прибуток, відповідно до особливих умов (обмежень), встановлених податковим законодавством. Це дозволяє відмовитися від необхідності ведення окремих розрахунків доходів і витрат для цілей оподаткування прибутку [2, с. 10-11, 12].

На нашу думку, саме континентальна (європейська) концепція, головною перевагою якої є зменшення витрат часу і коштів суб'єктів підприємницької діяльності на ведення податкового обліку з податку на прибуток та спрощення адміністративних процедур для платників даного податку, покращує позиції країни, в якій вона реалізована, при міжнародних порівняннях. Наприклад, у світовому рейтингу «Ведення бізнесу» (Doing Business Report), що оцінює простоту здійснення підприємницької діяльності на основі 10 індикаторів у 189 країнах світу (Табл. 1).

Відзначимо, що при розрахунку позиції України у рейтингу 2016 року, алгоритм визначення оподатковуваного прибутку не враховувався через часову специфіку його складання. Дані, наведені у Табл., підтверджують наші висновки. Хоча очевидно, що не лише методологія розрахунку об'єкта оподаткування податком на прибуток забезпечує найбільш конкурентні позиції країн як у загальному рейтингу, так і у розрізі індикаторів. З іншого боку, заперечувати позитивний внесок континентальної концепції співвідношення бухгалтерського та податкового обліку стосовно визначення фінансового результату діяльності суб'єкта підприємницької діяльності також немає підстав.

Таблиця

**Деталізація позицій країн-представників континентальної моделі,
співвідношення податкового та бухгалтерського обліку у рейтингу
«Ведення бізнесу – 2016»**

Країна	Загальний рейтинг	Індикатор «Оподаткування»	У т. ч. витрати часу на підготовку, надання звітності та сплату (чи утримання) податку на доходи корпорацій, ПДВ та відрахувань на соціальне забезпечення (в годинах на рік)
Швеція	11	35	122
Німеччина	14	68	218
Швейцарія	20	18	63
Франція	31	95	137
Іспанія	33	76	167
Бельгія	42	81	160
Україна	96	108	350

Джерело: [3].

Тобто, обрана для реалізації в Україні модель визначення оподатковуваного прибутку підприємства шляхом коригування фінансового результату до оподаткування звітного періоду, що розрахований за правилами бухгалтерського обліку та фінансової звітності, відповідає кращій європейській практиці та є результатом цілеспрямованого виконання країною взятих на себе зобов'язань.

На сьогодні, окремі аспекти при оподаткуванні прибутку підприємств мають або недостатній ступінь деталізації, що може негативно впливати на справедливність результатів контролю, або явну фіскальну складову, заважаючи розвитку підприємництва. Також, можна додати, що вони ігнорують міждержавні процеси, погіршуючи міжнародний імідж країни. Враховуючи зазначене, можна запропонувати здійснювати подальше вдосконалення податку на прибуток підприємств в Україні виключно у проекції на європейські ініціативи, що створюватиме підвалини для зміни вітчизняної теорії та практики прибуткового оподаткування у відповідності до авангардних міждержавних процесів, підвищуючи інвестиційну привабливість країни та позитивно впливаючи на її міжнародний авторитет.

Висновки

Отже, запровадження європейських стандартів оподаткування є не тільки загальною політичною вимогою часу, а й також це зумовлено об'єктивними економічними чинниками. Рух у цьому напрямі змін дозволить, як мінімум, спростити процес дотримання та контролю за трансфертним ціноутворенням стосовно платників податку на прибуток як в частині процедурних вимог (подання декларації, надання інформації тощо), так і щодо визначення реального розміру податкових зобов'язань. А в цілому, це гарантуватиме своєчасне запровадження європейських стандартів оподаткування прибутку підприємств в Україні, дозволяючи належно підготуватися до відповідних законодавчих змін у теоретичній площині та практичному застосуванні.

Література

1. Боровик П. М. Недоліки оновленого механізму справляння податку на прибуток підприємств [Текст] / П. М. Боровик, Б. С. Гузар // Молодий вчений. – 2015. – № 3.

2. Гармонізація податкового та бухгалтерського обліку в контексті оподаткування прибутку підприємств в Україні: монографія / [Огороднікова І. І., Серебрянський Д. М., Смірнова О. М., Стадник М. В., Турянський Ю. І.] ; за заг. ред. Д. М. Серебрянського. – К. : Алерта, 2013. – 366 с. (18), Ч. І. – С. 35–39.
3. Копчинська К. Європейські тенденції в оподаткуванні прибутку підприємств / К. Копчинська // Науковий вісник Полісся. – 2015. – № 2. – С. 148–153.
4. Мелень О. В. Актуальні питання оподаткування прибутку / О. В. Мелень, С. В. Лукаш // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва». – 2013. – № 67. – С. 107–111.
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755–VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Податок на прибуток – 2015: що принесла податкова реформа. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spd-info.com.ua/ua/view/news/one/5157>
7. Ульянова Н. Украина: налог на прибыль [Электронный ресурс]. / Н. Ульянова, О. Дерлюк // ICF. – 2015. – Режим доступа : <http://icf-ua.com/article/ukraina-nalog-na-pribyl>
8. Хьольцлер Х. Звіт про результати дослідження державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні [Електронний ресурс]. / Х. Хьольцлер, Е. Лібанова, Т. Єфименко // Harmonisation of public procurement system of Ukraine with EU standards. – 2015. – 211 с. – Режим доступу : http://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/STATE-SUPPORT-STUDY_UKR_20.04.2015.pdf
9. Грушко В. І. Первинне публічне розміщення акцій (ІРО): теорія і практика вітчизняних компаній : монографія / В. І. Грушко, О. Г. Чумаченко. – К. : Дорадо-Друк, 2013. – 252 с.
10. Грушко В. І. Системна модель аналізу фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / В. І. Грушко, Л. Ю. Петриченко // Фінанси України. – 2001. – № 12. С. 20–28.
11. Грушко В. І. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку / В. Грушко, Т. Іваненко // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 2. – С. 28–32.
12. Грушко В. І. Вплив глобальних та інтеграційних процесів на розвиток інститутів фінансового ринку України / В. І. Грушко // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – №4 (18). – С. 110–114.

УДК: 336.662

А.В. Телегуз
магістрант, спеціальності «Облік і аудит»
Університет економіки та права «КРОК»
Науковий керівник: В.І. Грушко
доктор економічних наук, професор
Університет економіки та права «КРОК»

Фінансовий лізинг: порядок відображення в податковому і бухгалтерському обліку

У статті наведені ключові відмінності фінансового лізингу від фінансової оренди. Відображено відносини сторін угоди фінансового лізингу. На прикладі було розглянуто порядок відображення в податковому і бухгалтерському обліку.

Ключові слова: фінансовий лізинг, фінансова оренда, лізингодавець, лізингоодержувач.